

LIISA JA RISTO ORKON RAHASTO

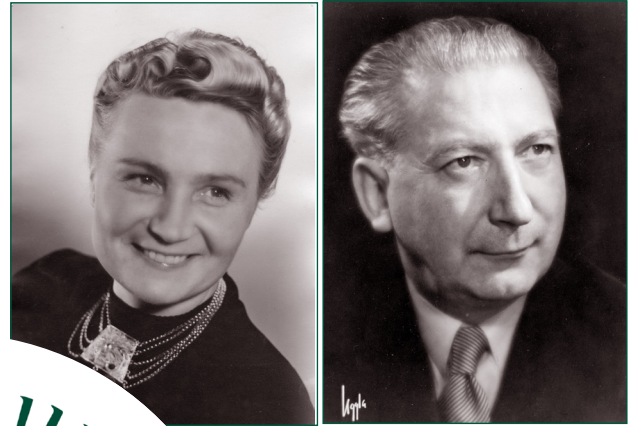
Suomalaisen elokuvan pitkäaikainen vaikuttaja

Rahasto perustuu professori, kauppaneuvos Risto Orkon (15.9.1899–29.9.2001) lahjoitukseen vuonna 1989, ja se tukee vanhuuden sairauksien tutkimusta.

Risto Nylund (vuodesta 1933 Orko) syntyi Raumalla merikapteeni William Nylundin ja Edla Grönholmin nuorimaksi pojaksi. Ylioppilaaksi tultuaan Risto Orko opiskeli oikeustiedettä, mutta työ vei elokuvan puolelle. Ensimmäisen elokuvansa, Ne 45000, apulaisohjaajaksi kiinnitetty Orko joutui kesken kuvausten siirtymään pääohjaajaksi. Elokuvan valmistuttua Suomi-Filmi palkkasi hänet tuotantopäällikön tehtävään. Orkon ja Suomi-Filmin yhteinen taival päättyi vasta 70 vuotta myöhemmin vuonna 1999. Tuolloin hän erosi Orkon perheen hallintaan siirtyneen elokuvayhtiön hallituksen puheenjohtajan toimesta toimittuaan vuodesta 1933 lähtien yhtiön tuotantopäällikkönä, toimitusjohtajana ja viimeiseksi hallituksen puheenjohtajana.

Risto Orko tapasi tulevan vaimonsa Liisan (o.s.Vanne, 30.7.1902–14.9.1987) Satakuntalaisessa Osakunnassa. Porissa maanviljelijä Frans Viktor Vanteen ja Ida Lagerspetzin tyttäreksi syntynyt Liisa oli ammatiltaan ja koulutukseltaan voimistelunopettaja. Vuonna 1930 avioituneille Orkoille syntyi viisi lasta: Suvi, Kirsi-Marja, Ari, Kare ja Uula. Kaikki olivat mukana Suomi-Filmin toiminnassa.

Liisa ja Risto Orko olivat aktiivisesti mukana myös järjestötoiminnassa. Liisa Orko ansioitui naisliikunnan alalla mm. Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton (SNLL) puheenjohtajana 1954–1956 sekä Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton (SVUL) varapuheenjohtajana 1954–1956. Hän nousi merkittävään asemaan myös kansainvälisten voimistelu-liittojen, kuten Kansainvälisen tyttöjen ja naisten liikuntakasvatusliiton (IAPESGW), päättävissä elimissä. Risto Orko toimi mm. Suomen Elokuvatheateriomistajain Liiton puheenjohtajana 1963–1975, Suomen Elokuvasäätiön halli-

Kuvat: Kava

tuksen varapuheenjohtajana 1969–1976 sekä Pohjoismaiden filmi- ja tv-unionin hallituksen varapuheenjohtajana 1966–1971.

Risto Orkon harvinaisen keskeinen rooli suomalaisessa elokuvatoiminnassa ei jäänyt vain alan järjestötoimintaan ja suuren elokuvanvalmistamon omistamiseen: Suomi-Filmin

kautta hän johti maan suurimpiin kuuluvaa elokuvateatteriketjua ja vuosina 1935–1960 ilmestynyttä elokuvalehti Uutisaittaa. Lisäksi hän ehti urallaan ohjata 14 ja tuottaa yli 100 pitkä elokuvaa. Ohjauksista tunnetuimpia ovat Siltalan pehtoori (1934), Jääkärin morsian (1938) ja Aktivistit (1939).

Liisa Orkolle myönnettiin tunnustuksena työstään SVUL:n ja IAPESGW:n kunniajäsenyys sekä Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden kunniaohtorin arvo. Vastaavasti Risto Orko palkittiin sekä kauppaneuvoksen arvonimellä että Vapaudenristillä. Molemmille myönnettiin professorin arvo sekä Suomen Valkoisen Ruusun kunniamerkki. Liisa Orko kuoli Helsingissä vuonna 1987 ja kolmella vuosisadalalla elänyt Risto Orko 14 vuotta myöhemmin.

Osuuskunta Sigillum/Jan-Erik Mitalo

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON tehtävä on suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen. Kulttuurirahasto muodostuu Säätiöstä (perustettu 1939) ja Kannatusyhdistyksestä (perustettu 1937). Säätiön sisällä toimii keskusrahasto ja 17 maakuntarahastoa. Kulttuurirahasto jakaa apurahoja ja palkintoja tieteen ja taiteen tekijöille sekä kulttuurielämän eri aloille toimiville henkilöille ja yhteisöille. Apurahojen ohella Kulttuurirahastolla on myös omaa kulttuuritoimintaa. Lisätietoa www.skr.fi.